

Sorø Museumsforening

Nyhedsbrev, februar 2020

Søndag den 7. juni 2020 går årets bustur til Fyn

Vi besøger Fåborg Museum og Hørvævmuseet på Krengerup

Vi kører fra **BUSTERMINALEN på Rådhusvej** i Sorø kl. 9.00. På vej til Fåborg får vi ”buskaffe” og brød fra Sejer i Sorø. Kl. 11.00 får vi en introduktion på Fåborg Museum. Efter at have set museet og nydt de mange kunstværker spiser vi frokost på museet. Kl. 13.30 kører vi mod nord til Hørvævmuseet på Krengerup Gods, hvor besøget begynder kl. 14.30. Vi får kaffe på museet, inden afgang mod Sorø kl. 16.30. Vi forventer at være i Sorø senest kl. 18.00. Deltagerpris: 450 kr.

Fåborg Museum skriver på hjemmesiden www.faaborgmuseum.dk :

Velkommen til en forunderlig verden af kunst.

Faaborg Museum er et totalkunstværk med maleri, skulptur, arkitektur og møbelkunst.

Museet er en arkitektonisk perle – og Faaborgstolen, der er skabt til museet, er et hovedværk inden for møbelkunsten.

De mange gange, søjler, mosaikker og farver skaber tilsammen en særlig magi og er som et lille stykke af Sydeuropa, der er landet på Sydfyn.

Fortsættes på næste side

.....
Indkaldelse til generalforsamling d. 9. marts 2020 kl. 19.30 på Sorø Museum: side 3

Hørvævmuseet skriver på deres hjemmeside www.hoervaevmuseet.dk :

Et arbejdende museum.

På Hørvævmuseet væves der på 100 år gamle maskinvæve. De stammer alle fra det nedlagte Tommerup Væveri og er et stykke dansk industrihistorie, som bliver gjort levende af et stort antal frivillige. Her fremstilles damaskduge, servietter, olmerdug, viskestykker og meget andet efter de gamle mønstre.

Hørrens dyrkning og bearbejdning fra plante til vævetråd er selvfølgelig også en del af udstillingen, og der fortælles om vævningens historie, som er illustreret med den store samling af væve fra vikingetid til computerstyring.

Søndag den 7. juni 2020 kl. 9.00: Afgang fra BUSTERMINALEN på Rådhusvej i Sorø.

Hjemkomst til BUSTERMINALEN i Sorø: senest kl. 18.00.

Deltagerpris: 450 kr., som skal indbetales til foreningens bankkonto.

Tilmelding til formanden senest 22. maj 2020 på e-mail nielsvedde@mail.tele.dk eller på telefon 24 80 88 77.

Når formanden har modtaget tilmeldingen, skal man indbetale beløbet på 450 kr. til bankkonto reg. nr.15 51 konto nr. 10 00 35 63. Husk at notere navn.

Til medlemmerne af Sorø Museumsforening

DER INDKALDES TIL GENERALFORSAMLING MANDAG DEN 9. MARTS 2020 KL. 19.30

PÅ SORØ MUSEUM

Indgang i porten fra Storgade 17, 4180 Sorø

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Fremlæggelse af årsberetning til godkendelse.
3. Fremlæggelse af revideret regnskab til godkendelse.
4. Fastsættelse af kontingent og budget for år 2021
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent.
5. Valg til bestyrelsen.
På valg er Niels G. Sørensen, Flemming Hansen og Niels Karup
6. Valg af to bestyrelsessuppleanter. Suppleanterne er på valg hvert år.
På valg er 1. suppleant Vibeke Beltoft og 2. suppleant Jørgen Mogensen.
7. Valg af revisorer.
På valg er Niels Steen Jensen
8. Indkomne forslag.
Evt. forslag sendes til formanden senest 10. februar.
*Der er indkommet følgende forslag til ændring i 1. linje i foreningens vedtægter § 4.3:
De to sidste ord (10. februar) ønskes erstattet af: 1 uge inden generalforsamlingen.*
9. Evt. – uden beslutninger.

Med venlig hilsen p. b. v.

Niels G. Sørensen, formand

**Efter generalforsamlingen orienterer Pernille Jacobsen om
Sorø Museum og om aktuelle begivenheder.**

MUSEUM
VEST
Sjælland

Det særligt danske?
SORØ MUSEUM

28. marts - 7. juni

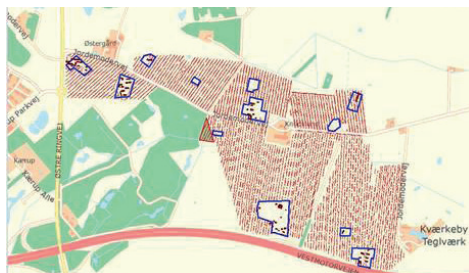
vestmuseum.dk

TORSDAG den 30. april 2020 kl. 19.30

Erhvervsområdet ved Jordemodervej
– mens vi venter på C14-dateringerne.

ved arkæolog Sara Lea Kronvang, Museum Vestsjælland

Den sidste arkæolog forlod området omkring Jordemodervej den 31. oktober 2019 med bilen fuld af jordprøver, fund og ny viden om fortiden, men hvad er der sket siden og hvad var det egentligt, der blev fundet under de omfattende undersøgelser? Foredraget vil give status på de mange arkæologiske undersøgelser ved Jordemodervej. Vi vil følge bebyggelsesudviklingen i området fra neolitikum til ældre jernalder og måske helt til vikingetiden. Undervejs støder vi på mysterier om et kulthus og en forbløffende stor produktion af skrabere, som har været et af de tidligste beboeres foretrukne redskaber til at arbejde i træ og skind. Mens vi venter på C14 dateringerne vil vi også se på, hvad der ellers sker i området. Det var nemlig ikke sidste gang arkæologerne besøgte Ringsted.

På billedet ses alle vores fundne konstruktioner med bordeaux dvs. huse, hegn og et enkelt jernbaneforløb. De røde striber er søgegrøfter fra forundersøgelserne, mens de blå streger markerer de egentlige udgravninger i området.

Foredraget arrangeres i samarbejde med Sorø Arkæologiforening.

Entré for ikke-medlemmer er 75 kr. Der serveres kaffe/te. Kage kan købes for 20 kr.

NYT FRA SORØ MUSEUM

Søges: Frivillige værter og værtinder til arrangementer på Sorø Museum

Når Sorø Museum deltager i større events som Klassisk Køredag, Historie Festival, Halloween og Kyndelmisse kommer der mange gæster i huset. Vi søger værter og

værtinder til at bistå museets personale med at forberede og sælge kaffe, tælle gæster og gå en tur i udstillingerne og tjekke op på, at alt er i orden. En vagt vil typisk vare en-to timer. Vært og værtindeopgaverne kan også bestå af hjælp til ferieaktiviteter i skolernes ferier.

Som frivillig vært og værtinde bliver man en del af Museum Vestsjællands frivillig-gruppe og bliver klædt på til opgaven. Frivillige modtager nyhedsbrev og bliver inviteret arrangementer, blandt andet en årlig frivilligdag med heldagsudflugt samt til at deltage i kurser og workshop.

Kontakt Pernille Jacobsen for tilmelding som frivillig vært og værtinde eller for yderligere information: pj@vestmuseum.dk - tlf.: 61 20 05 72

Fra SORØ MUSEUM, program 1. halvår 2020

28. marts		Udstillingsåbning: Det særligt danske?
5.-12. april	11-16	Påskejagt for børnefamilier
9. april	14-15.30	Byvandring: Besættelsestiden (tilmelding)
9. april	19-15.30	Byvandring: Besættelsestiden (tilmelding)
5. maj	11.45-12.30	Mindehøjtidelighed Fægangen og Albertikrydset
5. maj	19-20.30	Byvandring: Besættelsestiden (tilmelding)
5. juni	12-16	Grundlovsdag: Besat af biler. Truckercafe i museumsgården
14. juni		Cykelrundtur til Genforeningsstenene
20. juni		Særudstilling: De tog tråden op. Den klassiske broderiskole.

ONSDAG den 6. maj 2020 kl. 19.30

De danske herreders oprindelse

*ved Jesper Hansen, ph.d. Overinspektør,
Leder af Arkæologi ved Odense Bys Museer*

Gennem et årtusinde udgjorde de danske herreder en administrativ rygrad i det danske samfund. Det var således oftest på herredstinget, at jord skødedes, og det var på herredstinget de fleste tvister blev afgjort. Samtidig dannede herredsinddelingen grundlag for udbygning og vedligeholdelse af landets primære infrastruktur (veje og broer) og udgjorde en ramme for organisering af ressourcer, når det trak op til krig.

De danske herreder nævnes i vores ældste skriftlige kilder fra 1000-tallets slutning (fx Knud den Helliges gavebrev fra 1085), men hvor gammel herredsinstitutionen egentlig er, har længe været omdiskuteret.

I dette foredrag vil der på baggrund af arkæologiske og historiske kilder gives et bebyggelseshistorisk perspektiv på herredsinstitutionens oprindelse og ældste historie.

De middelalderlige herreder i Danmark (Steenstrup)

Foredraget arrangeres i samarbejde med Sorø Arkæologiforening og Sorø Folkeuniversitet.

Entré for ikke-medlemmer er 75 kr. Der serveres kaffe/te. Kage kan købes for 20 kr.

Molbechs Allé i Sorø

af Niels G. Sørensen

Molbechs Allé i Sorø blev anlagt i 1922. Villavejen går fra Slagelsevej (den gamle hovedvej 1) til Frederiksvej. Fra alléen er der adgang til Regionshusets parkeringsplads. Overfor P- pladsen lå i mange år Sorø Brødfabrik i nr. 45.

Rugbrød og hvedebrød

Brødfabrikken blev grundlagt i 1934 af fem møllere og lokale bagere. Der produceredes rugbrød og hvedebrød. Hugo Jacobsen købte fabrikken i 1972, og omsætningen voksede.

Efter at Schulstad Brød havde overtaget virksomheden i 1983, lukkedes fabrikken i 1984. Bygninger blev revet ned, men hovedbygningen blev bevaret, og der er i dag lejligheder i denne. På grunden bagved er der bygget rækkehuse.

Molbechs Allé møder flere af kvarterets villaveje med navne fra Danmarks historie: Asser Riigsvej, Skjalm Hvidesvej, Fru Ingesvej, Kongebrovej, Hauchsvej og Johnstrupsvej.

Molbechs Allé har fået sit navn fra *Johan Christian Molbech*, som også "gav navn" til Molbechs Hus på Akademigrunden.

Gravstenen på det Molbechske familiegravsted på Sorø gl. Kirkegård nord for Sorø Klosterkirke. Portrætmedaljonen er udført af billedhuggeren August Saaby (1823-1916). Tegneren og maleren Lorenz Frølich (1820-1908) har udformet gravstenen.

3 gange Molbech

Johan Christian Molbech (1744-1824) blev født i Kristiania (Oslo) og blev student i 1765. Han kom til Sorø 1772 for

Molbechs Hus vest for Sorø Akademis hovedbygning – øst for ligger Ingemanns Hus. Begge professorboliger blev bygget til Frederiks V's Akademi i 1747.

at studere teologi. I 1778 blev han ansat på akademiet, hvor han i 1787 blev professor i filosofi og matematik.

Han blev gift med Louise Philippine Friederike Tübell, med hvem han fik syv børn.

Et af de syv børn var sønnen *Christian Molbech* (1783-1857), som blev bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek og en kendt ordbogsforfatter, historiker og sprogvidenskabsmand. Han blev professor i litteraturhistorie og medlem af Det kgl. Teaters direktion. Han var usædvanlig produktiv – skrev i perioder 1000 sider årligt.

Molbechsvej i Valby, hvor der i årene 1927-1967 lå en københavnsk politistation (nr. 9), er navngivet efter Christian Molbech.

Christian Molbech er begravet på Sorø gl. Kirkegård, hvor også sønnen Chr. K. F. Molbech ligger.

Christian Molbech fik med hustruen Johanne Christine Langberg sønnen *Christian Knud Frederik Molbech* (1821-1888), som blev forfatter.

Han gendigtede ”Roselil’ og hendes moder”, som var en gammel folkevis. Den blev udgivet i 1845 i ”Digtinger. Blandede digte”.

Genforeningsfest i Sorø den 9. juli 1920

af bibliotekar Per Damsbo Andersen

Man kan synes, at der er langt fra Sorø til Sønderjylland, og interesserede man sig overhovedet for genforeningen her midt på Sjælland? Men det gjorde man faktisk i meget høj grad. I forbindelse med festlighederne i løbet af sommeren 1920 blev der overalt i landet, og altså også i Sorø-området, holdt store festligheder.

Sorø Byråd stod som arrangør af en stor fest den 9. juli. Programmet startede allerede kl. 8 om morgenen med musik gennem gaderne og afslutning på Torvet. Fra kl. 11 til 12 ringede kirkeklokkerne, og derefter var der genforeningsgudstjeste i kirken. Om eftermiddagen var der igen musik og taler fra Rådhusets balkon af borgmester Lauridsen og professor Edvard Lehmann. Han var religionshistoriker og havde i flere perioder haft stillinger ved Tyske universiteter.

Kl. 17 sang kgl. Operasanger Per Bjørn ved Fraterbrønden. I referatet fra dagen skrives, at han sang smukt og kraftigt, men at oplevelsen blev skæmmet lidt af at ”der blev sunget lidt ved siden af” nogle gange. Dagen sluttede med musik og fæl-

lessang i Akademi haven om aftenen.

Flere af omegnens kirker holdt også genforeningsgudstjenester. Det gjaldt bl.a. Pedersborg, Lyng og Broby.

Ikke alle festede

Ikke alle festede dog helt denne dag.

Foreningen ”Flensborgs Venner” eller Flensborgbevægelsen, som ønskede byen Flensborg med som en del af det danske rige, holdt den 9. juli en højtidelighed på hotel ”Klubben” i Rolighed. De flagede på hel stang til klokken 14 og derefter på halv stang til solnedgang.

Stenen i Pedersborg

Varige minder

I tiden efter genforeningen opstod der flere steder ønsker om at sætte begivenheden et varigt minde. 3 steder på Sorø-egnen blev der opstillet mindesmærker. Alle 3 i maj og juni 1921.

I Akademihaven i Sorø står en sten opstillet for midler tilvejebragt af elever og lærere ved Sorø Akademi. På stenen står et vers skrevet af digteren L. C. Nielsen:

*Af Muldens Søvn man mig udrev,
Paa det jeg skulde mæle,
At Danmarks Sønner samlet blev,
Bag Danmarks Grænsepæle.*

Stenen i Akademihaven i Sorø

I landsbyen Stenstrup i Lyngsø sogn blev der på opfordring fra gårdejer Frederik Andersen rejst en (ikke særligt stor eller prangende) sten med påskriften ”1864-1920”. Den står ud for Stenstrupvej 4 – tidligere Stenstrup Forskole.

Og endelig blev der i Pedersborg etableret et ”Minde” bestående af en stenkreds og et genforeningstræ. Et lindetræ plantet af ungdomsforeningen ”Pedersborgs Ungdom”. Det er placeret på hjørnet af Volden og Kirkevænget. Lige overfor Pedersborg Forsamlingshus.

Stenen på Stenstrupvej

Havehistorisk Forening i Sorø: www.apotekerhaven.dk

Noget om tidsperspektiv

af Henning Vincentz Fischer

Om hundrede år er alting glemt! Nej, det passer ikke! Og dog.

Ved et foredrag i Grænseforeningen i Sorø, viste Niels Henriksen et skolekort over Danmark før genforeningen i 1920, idet han tilføjede: ”Sådan lærte jeres forældre, at Danmark så ud, da de gik i skole!” Det skal indskydes, at forsamlingen, i det væsentlige, bestod af os, det såkaldt ”Det grå guld”. Men der var nu alligevel en vis skepsis at spore blandt tilhørerne. Nej, det kan da ikke passe! Men jo; vores generations forældre lærte, at Danmarks grænse mod Tyskland lå ved Kongeåen, lige syd for Kolding. Min far der var født i 1905, var altså 15 år gammel i 1920, så det passer jo fint. Desuden er der nok gået nogle år, inden sognerådet bevilgede et revideret Danmarkskort. Det er et noget amputeret danmarkskort, set med nutidens øjne, slet ikke det kort vi, der gik i skole noget efter 1920, har på nethinden.

Oplevelsen af tid

Hændelsen fik mig til at fundere over oplevelsen af tid. Da jeg var barn, var 100 år uendeligt længe siden. I takt med

at man har det held at blive ældre, for ikke at sige gammel, ja så sker der noget mærkeligt med tiden. De 100 år skrumper, og man indser, at det egentlig ikke er længe siden, at Nordslesvig i 1920 blev en del af Danmark. Nu med landsdelsnavnet Sønderjylland.

Jeg kan ligefrem få gåsehud ved tanken om de bekymringer, som vore forældre (eventuelt bedsteforældre) og især Sønderjyderne, må have levet med fra Hitlers magtovertagelse i 1933 og frem til 1945. Og her kommer tidsperspektivet ind i billedet; for kun 20 år efter Nord-

slesvigs genforening med Danmark, blev vore forældre – dem med skolekortet, uden Sønderjylland – vækket den 9. april til en ny realitet; Danmark var besat af Tyskland. Den inflation i tid jeg med min nuværende alder oplever, siger mig: For Søren, 20 år er jo ingen tid! Det må have været en frygtelig tid, i særdeleshed for sønderjyderne. Mange har sikkert frygtet, at Stortyskland ville kræve Nordslesvig tilbage i ”Riget”, og indkalde unge sønderjyder til militærtjeneste for Nazityskland?

533 mindesmærker

Og at 1920 stadig var tæt på, kan man i *Historisk Samfund* 1934 få en fornemmelse af ved følgende citater: ”Som glædesvarder langs den alfare vej, på banker og samlingspladser trindt om i vort land, står 533 mindesmærker for Genforeningen... Iveren for at skaffe noget til pryde for byen eller egnen har virket hånd i hånd med trangen til at sætte et synligt minde om glædesåret 1920 ... Så står da disse 533 mindesmærker i byen på banken, ved korsvejen og foran hjemmets dør og fortæller om vor tids skønneste oplevelse, også når vort slægtled forlængst er under mulde. Granittens holdbarhed var jo kendt allerede af vore forfædre, da de ristede deres runer i den hårde sten, så disse mindesmærker er uforgængelige glædesvarder om, at den længselsfuldt

ventede genforeningsdag er den skønneste vi har oplevet...”

”Den dag er den skønneste vi har oplevet”. Ja, men altså kun 6 år efter disse skønne ord, står tysken i landet. Der blev behov for endnu en masse glædesvarder langs alfare vej, på banker og samlingspladser trindt om i vores land, til minde om befrielsen og endnu en ”den skønneste dag vi har oplevet”!

I Slagelse i 1950

Da jeg i 1950, 8 år gammel, overværede parader, fakkeltog og kransenedlæggelser ved det nye Frihedsmonument ved Skt. Mikkel Kirke i Slagelse, var de 5 år siden krigsafslutningen for mig uendeligt længe siden. Men det var dog så tæt på, at de bedste lege var dem, hvor vi, iført gamle tyske og danske hjelme, legede soldater. Der var nu ingen, der frivilligt ville være tyskere, selvom hjelmen var noget fikserende end de gamle danske. Men at det var meget tæt på for de voksne, kunne man se den 4. maj om aftenen, hvor byen var flot illumineret med levende lys i alle vinduer. Som børn var vi i øvrigt ikke i tvivl om, at der måtte bo nazister i de huse, der ikke havde tændt lys i vinduerne. Nu er 4. maj kun en svag afglans af den tids begejstring for Danmarks befrielse. Godt at der er sat mindesvarder i granit, så det huskes, når vi er i mulde.

Min kone har på et loppemarked indkøbt en platte fra Den Kongelige Porcelænsfabrik med påskriften "Nordslesvigs Genforening. 1920-1970". 1970, altså 50 året for genforeningen. I 1970 oplevede jeg, at der var meget meget langt til 1920, hele 50 år! Nu er der igen gået 50 år, og vi skriver 2020, og skal fejre 100 året for genforeningen. Nu synes jeg ikke, at 50 år er meget længe siden. Det var jo nærmest den anden dag.

Årene går....

Til sammenligning: Den 1. april 1970 blev Holbæk- og Sorø amter sammenlagt til Vestsjællands Amt, og jeg måtte sammen med en del gode kolleger flytte fra Holbæk til Sorø. Det er jo ikke længe siden, vel ?

1. januar 2006 kom endnu en kommunalreform og amterne blev til regioner. Som tiden dog går, hurtigere og hurtigere med alderen. Mit lille indspark skal være en opfordring til alle museumsforeningens medlemmer; skriv jeres historie ned, og meget vigtigt skriv navne og oplysninger på jeres familiefotos. Vi kender jo alle, hvor værdiløse gamle fotos er uden navne. Gør det nu, for tiden går hurtigt! Som Benny Andersen sagde: "Årene går – nej, de spæner af sted. Og vi andre følger med"!

<https://www.facebook.com/soro.museum/>

Museum Vestsjælland har afdelinger i Sorø, Ringsted, Skælskør, Flakkebjerg, Slagelse, Kalundborg, Holbæk, Asnæs, Nykøbing Sj. og Plejerup (Malergården).

Striden om vandmøllen ved Kongens Kilde

af Alan Tomlinson

Dramatiske begivenheder udspillede sig for ca. 740 år siden ved Kongskilde (Konunxkeldæ). Ridder Peder Olufsen af Tystrup forgreb sig på Sorø Klosters (Vor Frue Klosters) vandmølle, og lod den ødelægge. Møllen var anlagt i Lynge sogn ved Møllebækken, der har udløb i Tystrup Sø. Bækken er en naturlig grænse i landskabet. Den kan have afgrænset klosterets besiddelser fra Peders ejendom syd for bækken.

Forlig med Peder Olufsen

Sagen er refereret i Sorø Klosters Gavebog. Det tidligste dokument er dateret den 20. juli 1282. Her sluttes forlig mellem Vor Frue Kloster og Peder Olufsen om erstatning for nedrivningen af møllen. Peder skal yde erstatning til klosteret for tabet af møllen, og for alt tab som klosteret har pådraget sig, som følge af den mølle, som Peder har ladet bygge i stedet for. Erstatningen skal bestå af jordgods, som skal tilskødes klosteret, og klosteret skal beholde retten til skove, enge og græsgange beliggende ved møllen.

Det var en alvorlig sag at forgribe sig på andres ejendom, det blev ofte straffet

hårdt. Det kan undre, at Peder slap så let, han havde oven i købet ladet sin egen mølle opføre, men ridder Peder Olufsen har været en magtfuld person, som kunne betale sig fra det. Ridderstanden, der havde pligt til at kæmpe for Gud og kongen, hørte til i samfundets øverste lag. Det var konger, klostre og stormænd som havde kapital til møllebyggeri. Til gengæld var en kornmølle ofte en indbringende forretning.

Dæmninger volder problemer

Årsagen til Peders vrede er ikke nævnt i sagsakterne, men måske har det ikke været møllen, der var problemet men derimod mølledæmningen. Til en vandmølle hørte en møllesø, det var nødvendigt at opstemme vandet i bækken ved byggeri af en dæmning tværs over ådalen. Møllehjulet blev drevet af faldet fra det opstemmede vand. Der var to kanaler gennem dæmningen, den ene førte vand til møllehjulet, den anden førte overskydende vand væk. Det opdæmmede vand kunne reguleres med stigborde.

En kedelig sideeffekt ved dæmningsbyggeri kunne være, at det opdæmmede vand

oversvømmede enge og græsgange, så de pludselig stod under vand. Engene blev brugt af bønderne til græsning og høstet. I andre tilfælde kunne nye møller tage vandkraften fra aktive møller længere nede ad åerne, når vandmængden faldt. Der var mange retssager om disse problemer, for eksempel klagede lodsejerne i Skørpinge (1547) over, at møllen gjorde stor skade på deres enge, og mølleren i Valby (1552) klagede over, at Pine Mølle tog vandkraften ved opstemning.

Den nuværende mølledæmning ved Kongskilde. Vandet fra Møllesøen løber gennem en stenkiste i dæmningen og ad afløbskanalen videre ud i Tystrup Sø.

Problemerne med oversvømmelse blev ofte løst ved, at stighæjlet blev trukket op, så vandet kunne løbe frit i sommerperioden, hvor engene brugtes til hø og græsning.

Sagen tages op på Alsted herredsting

Retsvæsenet i Alsted herred blev i høj grad styret fra Sorø Kloster. Sagen har været drøftet i kapitelsalen på klosteret, der havde en stor godsadministration. De juridisk kyndige blandt de gejstlige har mødtes, gransket dokumenterne og diskuteret lovteksterne.

Sagen blev taget op igen på Alsted herredsting den 15. maj 1284. Sagens vigtighed blev understreget ved, at tre af landets førende stormænd var vidner. Det var Jon Little, der var kongelig embedsmand og rådgiver, Grev Jakob Nielsen af Nørrejylland og Peder Jacobsen, der var foged over Fyn. De to sidstnævnte blev i øvrigt senere dømt for mord på kongen Erik Klipping.

På tinget blev det endelig afgjort, hvilket gods klosteret skulle modtage som erstatning for møllen. Dokumentet fortæller, at Peder Olufsen fra Tystrup: »forligte sig med brødrene om at genoprette de tidlige forseelser og gav klosteret til sine synders forladelse og som erstatning for nævnte

mølle, på dansk Kongskilde mølle, alt det gods, som han havde i Bringstrup, nemlig en gård på et halvt bol Jord med alt tiliggende, til evigt eje, blot med forbehold af retten til at beholde den for sin egen levetid, og han skødede den på Alsted herredsting i nærværelse af hr. Jacob, greve af Halland, hr. Jon kaldet Litle, Hr. Peder Jacobsen og mange andre i det herrens år 1284, den 15. maj.«

Hvor lå Alsted herreds tingsted?

Afgørelsen blev truffet på tinget i Alsted. Herredstingene var domstole, der afgjorde sager indenfor deres retsområde. Tingmøder blev holdt på faste ugedage og i fri luft. Tingstedet bestod af fire løse planker, som blev lagt på store sten som bænke i en firkant og i midten en stor sten kaldet tyvestenen, den var siddeplads for anklagede tyve. Plankerne var siddepladser for tingsvidnerne og skriveren. Det var ikke nemt for skriverne at arbejde i dårligt vejr, men det var først i 1600-1700-tallet, at tinghuse blev almindelige.

Herredstingene lå gerne i landsognene og i nærheden af nogle høje, der var ofte udsigt til galgebakken fra tingstedet. Trap Danmark nævner et stort antal tinghøje. Det vides ikke, hvor Alsted herredsting blev afholdt, men her skal nævnes en mulighed. Øst for Alsted har ligget en gruppe oldtidshøje nord for Susåen i

Sigersted sogn, to af højene er bevaret. Sognet, der nu hører til Ringsted herred, hørte i 1200-tallet til Alsted herred.

I dette område kan tinget have været afholdt. Det vides dog, at tingstederne i mange tilfælde har været flyttet flere gange, der skulle helst være let adgang for alle herredets beboere.

Alsted herredsting blev nedlagt i 1605, det blev lagt ind under Ringsted herred.

Sagen genoptages

Senere dokumenter fortæller, at skødnin-gen blev stadfæstet i kong Erik Klippings nærværelse både i 1284 og 1286. Om kongen virkelig var personligt til stede er usikkert. I så fald kan skødningen være blevet bekræftet på landstinget i Ringsted. Kongen har nok ikke været en helt uvildig part i sagen, idet han i 1286 lånte 350 mark af klosteret, penge han havde svært at betale tilbage. I november samme år blev han myrdet i Finderup.

Skovsvin

Sagen er dog ikke helt afsluttet. Den 9. april 1313 tiltræder Peder Olufsens søn Karl forliget med Sorø Kloster vedrørende erstatning for møllen, man går ud fra, at Peder er død. Arvingen Karl Pedersen havde tilnavnet »Karske«, han har nok ikke været nem at omgås, og der var stadig problemer i forhold til klosteret.

Den opdæmmede Møllesø ved Kongskilde.

Ved samme lejlighed sluttede Karl Karske og en hr. Peder Nielsen forlig med Sorø Kloster vedrørende en strid om oldensvin i deres skove. De brogede middelaldersvin var langbenede og skarpryggede, de gik løse i indhegnede gamle skove. Her åd de bog og agern, frugterne fra bøg og eg, så de kunne blive fede. Svinenes ejere måtte betale oldengæld, det vil sige afgifter til skovejerne.

Parterne kom til enighed om fordeling af oldengælden. Hermed synes sagen at være afsluttet.

Møllens senere historie

Efter 1313 var der tavshed om møllen i over 300 år, vi har ikke kendskab til ejerne. Vi hører først om møllen igen i 1629, da hører den under Antvorskov Slot, men hvornår og hvordan den blev kongelig ejendom vides ikke.

Under skiftende ejere fortsatte mølleriet ved Kongskilde næsten frem til vore dage. Den nuværende møllebygning er fra 1910, samtidig blev der installeret en turbine i stedet for møllehjulet. Møllen malede for sidste gang i 1959. Nu anvendes bygningen til naturformidling, og Møllesøen, dæmningen og de to vandførende kanaler er heldigvis stadig bevaret.

Litteratur

- Amtsudgaven af Danmarks Riges breve: Præstø-Sorø amter 1266-1290 og 1316-1322.
- Det danske sprog og litteraturselskab 1944 og 1957.
- Svend Ranvig: Sorø Krøniken, København 1986.
- Torben Hviid: Kongskilde Mølle, Kongskilde 1992.
- A. Strange Nielsen: Om Sorø amts tilblivelse. Årbog for Historisk samfund for Sorø amt 1969.
- Paul G. Ørberg: Om tinget at holde færdig, Skalk nr. 5, 1973.

To nye - og gamle - museer åbner i København

Den 8. februar i år åbnede Københavns Museum på adressen Stormgade 18. Museet afløser Københavns Bymuseum på Vesterbrogade. Det er indrettet i en smuk gammel bygning, hvor der tidligere har været overformynderi og kommunale kontorer. Det nye museum er nok et besøg værd.

Frihedsmuseet

Den 28. april 2013 brændte Frihedsmuseet ved Kastellet næsten ned til grunden. Københavns Brandvæsen fik reddet museumsgenstande og arkivalier. Museet fortæller om Danmarks Frihedskamp under besættelsen 1940-1945. Den 5. maj i år åbner det nye museum, som for størstedelen ligger under jordoverfladen. Dette museum vil også være et besøg værd.

Niels G. Sørensen

Firmamedlemskaber af Sorø Museumsforening

Et ordinært medlemskab, som dækker en husstand (2 personer) koster 200 kr. årligt, mens et firmamedlemskab kan tegnes for 500 kr. årligt. Firmanavnene bringes på vores hjemmeside og nævnes i nyhedsbrevet. Vi tilbyder at etablere et link fra vores hjemmeside til firmaets hjemmeside. Bestyrelsen takker nedenstående firmaer for deres interesse, støtte og økonomiske hjælp.

Niels G. Sørensen

ALTAN.DK

SORØ VVS ApS

BANG & OLUFSEN, Sorø

ARKIPLUS A/S

SORØ APOTEK

NORDEA, Sorø

THIELE, Sorø

PETER DUE BOLIG

CHRIS JENSEN A/S

LASSEN LANDSKAB A/S

COMWELL SORØ

DANIEL ANDERSEN WEBSITES ApS

SORØ AKADEMIS SKOLE

ELEKTROGÅRDEN SORØ APS

KLINIK LENA HARTMANN

NYRUP INSTALLATION A/S

MULTILINE A/S, Sorø afd.

ADVOKAT CLAUS N. KRISTIANSEN

STIFTELSEN SORØ AKADEMI

DANSKE BANK, Sorø

LEMANN GRAFISK, Stenmagle

Museumsforeningens bankkonto: Reg. nr. 1551 konto nr. 10003563

Find informationerne her:

Museum Vestsjælland: www.vestmuseum.dk

Sammenslutningen af Museumsforeninger i Danmark: www.sammus.dk

Sorø Museumsforening: www.sormusfor.dk

Sorø Museumsforenings bestyrelse:

Niels G. Sørensen, formand

Birgit Bangsgaard Madsen, næstformand

Niels Karup, kasserer

Flemming Hansen, sekretær

Henning Vincentz Fischer, webmaster

Alan Tomlinson, foredrag

Henning Bussenius-Larsen

Adresser, telefon, e-mail:
se www.sormusfor.dk

Sorø Museumsforening

Nyhedsbrevet er trykt hos www.lemann.dk
Ansvarlig for nyhedsbrevet er Niels G. Sørensen